

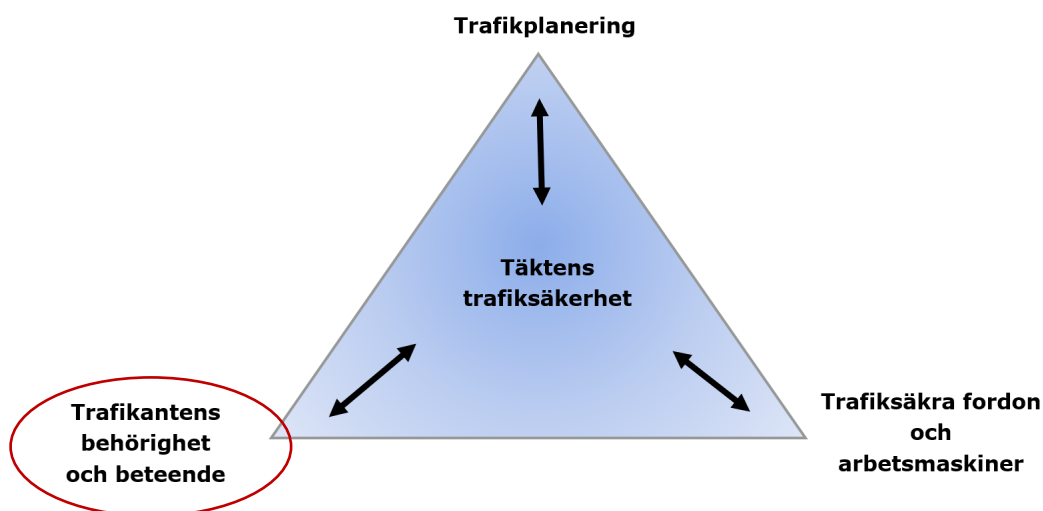

1 Trafikantens ansvar, omtanke och körbeteende

För att SBMIs medlemsföretag ska kunna säkerställa en god trafiksäkerhetsnivå i tåkten så måste alla som trafikerar tåkten hjälps åt och bidra i trafiksäkerhetsarbetet.

Täktledningen som planerar och utformar trafiken i tåkten har ansvar för att trafikförhållandena ska bli så säkra som möjligt och att konsekvenserna av en trafikolycka minimeras.

Trafikanterna bidrar genom att ta ansvar för sin egen säkerhet och ha omtanke för andras trafiksäkerhet när de framför fordon i tåkten. För att tydliggöra trafikanternas ansvar har ett antal säkerhetsåtgärder upprättats och som kan tillämpas vid körning i tåkt.

Figur 1: Modell över förutsättningar för att uppnå önskad trafiksäkerhetsnivå.

1.1 Säker körning

Säker körning handlar om att ha rätt inställning, ansvar och omtanke till sin och andras trafiksäkerhet. Grundläggande innebär det att föraren har teoretisk och praktiskt kunskap om fordonets funktion och hur fordonet framförs och hanteras säkert på olika underlag, vid olika trafiksituationer och väderförhållanden.

Då uppsikten, utifrån yttre omständigheter, är begränsad i färdriktningen ska föraren ta för vana att använda alternativa källor till information om färdvägen såsom vägens kurvatur, trafikstyrningsprodukter inklusive skut, utsatta vägmarkeringar och speglar etc.

Vid möte med gående säkerställs att den gående har uppmärksammat fordonet samt är på säkert avstånd innan denne passeras. Använd ljussignal om nöden kräver.

Säker körning innebär:

- Att alltid ta ansvar för att fordonet som ska framföras är trafiksäker.
- Att alltid ha kontroll över sitt fordon och fordonets placering på vägen.
- Känna till aktuella trafikrisker i tåkten och att anpassa körbeteende och hastighet efter rådande omständigheter.
- Känna till och ansvara för fordonets arbets- och riskområde (rörelsemönster och döda vinklar).
- Att vara koncentrerad och kunna agera på omgivningen och utifrån andra trafikanters beteenden.
- Planera körningen och ha alltid god uppsikt i körriktningen.
- Använd ljud och (ljus) signal om föraren kräver andra medtrafikanters uppmärksamhet.

Figur 2: Hjullastarens arbets- och riskområde. Källa: Skanska.

1.2 Säkerhetsåtgärder för trafikanter

Säkerhetsåtgärderna nedan kan ses som ett komplement till lagkrav och lokala trafiksäkerhetsregler.

1.2.1 Att det råder nolltolerans för framförande av fordon under påverkan av alkohol och droger

Trafikanten i tåkten ansvarar för att inte vara påverkad av alkohol, droger eller andra ämnen eller mediciner som kan försämra förmågan att säkert framföra sitt fordon.

Trafikanten måste även följa lokala regler och företagspolicy för alkohol, droger och rökning. Lokala regler kan innebära att tester görs efter inträffade incidenter som involverat fordon i tåkten.

1.2.2 Att trafikanten har en trevlig attityd och är pigg och utvilad

Trafikanten ansvarar för att ha en trevlig attityd mot andra samt till att vara tillräckligt utvilad och alert när denne framför sitt fordon. SBMIs medlemsföretag verkar för att inte bonus eller andra belöningssystem driver förare att arbeta för långa arbetsskift utan vila eller återhämtning, vilket kan leda till att trafikanterna blir för trötta och utmattade.

1.2.3 Säkerhetsbälten används i alla fordon när fordonet är i rörelse

Trafikanten/ föraren säkerställer att alla passagerare använder säkerhetsbälte i fordon. Säkerhetsbälten ska användas på rätt sätt enligt fordonets manual.

1.2.4 Att förarmiljön är anpassad efter förarens fysiska förutsättningar

Se över skicket på förarstolen och justera alltid sätet efter förarens kropp. Håll armarna nära kroppen och hoppa inte från bilen, använd tre punktsmetoden och trappsteget. Reglage, pedaler och växelspak ska vara lättmanövrerade.

1.2.5 Att trafikanten följer trafikregler, trafikstyrning och skyltning inne i och utanför tåkten

Trafikanten ska tillse att de känner till och följer trafikregler, trafikstyrning och skyltning när de framför fordon. Detta innebär även att trafikanten ska anpassa och reglera sin hastighet efter rådande omständigheter.

1.2.6 Att lastsäkring utförs

Trafikanten ska tillse att last eller gods som transporteras i eller utanför tåkten ska vara säkrad och inom de viktgränser som anges av fordonstillverkaren.

När ekipaget lämnat tåktens område ska föraren tillse att lastsäkring och viktgränser följer fordonstillverkarens eller Transportstyrelsens regler för bruttovikt för fordon som framförs på allmänna vägar om dessa regler är mer restriktiva. Respektive chaufför informerar servicepersonal och/eller lastmaskinist om önskad lastvikt.

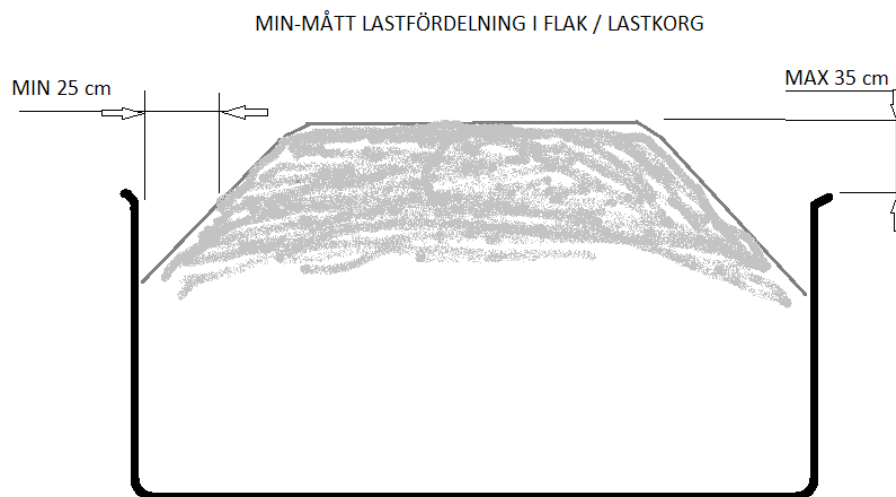
Säker lastning av flak och lastkorg

Spill eller damning från grus- eller makadamlaster är en påtaglig trafiksäkerhetsrisk och måste åtgärdas. Förutom att det orsakar skador på andra trafikanters fordon kan det i värsta fall orsaka en trafikolycka.

Inför lastning måste chauffören kontrollera att lastutrymmet är rent och att inga lastrester från föregående last finns kvar. Tillse att baklämmar / schaktlämmar är korrekt tillstängda.

Efter avslutad lastning, innan fordonet körs på väg, kan chauffören kontrollera att lasten ligger rätt och på tillräckligt avstånd från lastkant. Chauffören ska hålla sig max 1.5 meter från fordonet för att inte riskera påkörning av lastmaskin eller andra fordon i tåkten. Chauffören ska alltid söka ögonkontakt med maskinförare när hytten lämnas. Kontroll görs att lasten i horisontell riktning har ett avstånd av minst 25 cm från flakkant. Samma avstånd gäller mot schaktlämmar bak på lastutrymmet. Högsta punkt på lasten får maximalt vara 35 cm över flakkant, se skiss nedan.

Kontrollera att inget spill från lastning hamnat utanför lastutrymmet, på flakkant, skärmar etc. Kontrollera även att bakläm håller tätt, särskilt för finkorniga material såsom 0/2 mm och 2/5 mm etc. Lasten måste även tåla en "häftig undanmanöver" utan att spill sker.

Figur x: Skiss över minimimått lastsäkring i flak och lastkorg. Källa: Nybrogrus.

Täktledingen bör tillse att bevattning av last görs i tillräcklig omfattning så att damning utmed väg undviks. Tänk även på att också torr makadam kan damma längs väg.

1.2.7 Passagerare / Lärlingar

Trafikanten tar inte med sig passagerare i fordon under tjänsteuppdrag om detta inte har godkänts av arbetsgivaren.

1.2.8 Mobiltelefoner och tvåvägs kommunikationsenheter

Användning av handhållen mobiltelefon och mobila enheter när fordonet är i rörelse är förbjudet. Detta inkluderar att läsa eller skicka textmeddelanden (sms).

Passiv lyssning samt kort svar på operativa anrop för att kunna utföra ett arbete kan tillåtas under förutsättning att detta sker via hands-free och att det inte påverkar trafiksäkerheten. Eftersträva alltid att fordonet är stillastående innan längre kommunikation sker.

Mobiltelefonanvändning kan avleda förarens uppmärksamhet på trafiken och är ett störningsmoment som avsevärt ökar risken för trafikolyckor.

1.2.9 Personlig skyddsutrustning (PPE)

När andra åtgärder inte räcker till, behövs personlig skyddsutrustning. Normalt minimikrav för PPE i tåkt är varselkläder, skyddshjälm med hakrem, hörselskydd och skyddsskor. Lokal skyltning som beskriver vilken skyddsutrustning som är obligatorisk måste följas.

För varselkläder alternativt varselvästar uppmanas trafikanter bära varsel med EN 471 klass 2 som minimikrav vid arbete direkt utanför eller i anslutning till fordon i rörelse. Kläderna ska ha märkning där det framgår vilken klass plagget har och plagg som har oläslig märkning är inte godkända.

Industrihjälmarna enligt SS-EN 397 är lämpliga att använda i tåkt. Ansökan om tillstånd för situationer för avsteg från att använda skyddshjälm görs hos lokal platsledning enligt lokala ordnings- och skyddsregler.

Hörselskydd med lämplig dämpning och som tar bort skadligt höga ljud från exempelvis krossningsverksamheten kan vara aktuella vid arbeten utanför fordonen.

Skyddsskor är normalt alltid försedda med en skyddståhätta som klarar en belastning på >200 J. Märkningen SB visar att de uppfyller baskraven.

Utöver minimikravet för PPE kan kompletterande skyddsutrustning behöva användas. En riskbedömning ska alltid ligga till grund för vilken kompletterade skyddsutrustning som ska användas vid specifika arbetsuppgifter.

I en tåkt kan kvartsdamm utgöra en risk och där ett kompletterande andningsskydd kan bli aktuellt om inte kollektiva damm reducerande åtgärder är tillräckliga.

1.2.10 Behörighet, utbildning och tillstånd att framföra fordon/maskiner

Enligt Berg- och gruvföreskriften gäller att chaufförer/ operatörer av maskiner, tunga fordon, anläggningsmaskiner, tunga terrängvagn som används i tåkten (berg- och gruvmiljöer) ska få en förarutbildning för uppgiften och utbildningen kan lämpligen dokumenteras i förarbevis eller personligt utbildningsbevis.

Förutom det tekniska handhavandet av maskinen och körteknik ska utbildningen innefatta kännedom om de särskilda risker som kan vara förknippade med att använda maskinen i tåkt t ex. trafikrisker, fallande sten, kvartsdamm, dolor, vibrationer, buller, roterande maskindelar etc.

I tabell 1 nedan redogörs för behörighetskrav, utbildnings och besiktningsskrav för maskiner och fordon som används av intern och extern personal i tåkten.

Typ av maskin/fordon	Behörighet	Utbildning	Besiktning	Övrigt
Hjullastare	Körkort lägst B Förarbevis	Arbetsgivarens ansvar. Dokumenterad utbildning/förarbevis samt utfärdat tillstånd	Med kranarm 12 mån	Tillstånd från arbetsgivaren krävs vid <u>godshantering med gafflar</u> = Truck C2- Kontroll och uh efter lev instruktioner
Grävmaskiner	Förarbevis	Arbetsgivarens ansvar. Dokumenterad utbildning samt utfärdat tillstånd	36 mån, 24 mån 12 mån	Tillstånd från arbetsgivaren att använda lyftanordning. Kontroll och uh efter lev instruktioner
Truck (A,B, C)	Truck- utbildning A, B och C	Arbetsgivarens ansvar. Dokumenterad utbildning samt utfärdat tillstånd	Truckar som är avsedda för personlyft ska besiktigas 12 mån.	Tillstånd från arbetsgivaren. Kontroll och uh efter lev instruktioner.
Bergtruck (Tung terrängvagn)	Praxis i tåkt körkort lägst B Yrkesmässig trafik med trafik tillstånd, körkort C eller CE	Arbetsgivarens ansvar. Dokumenterad utbildning.	Registrerade terrängmotorfordon som används i yrkesmässig trafik för persontransport 12 mån. .	Kontroll och uh efter lev instruktioner.

Servicebil/ Personbil/ Lättlastbil	Körkort Lägst B	Arbetsgivarens ansvar. Arbetsgivarens ansvar. Dokumenterad utbildning.	36 mån, 24mån, 14 mån	Kontroll och uh enligt instruktionsbok.
Kranarm	Säkra lyft - Lastkoppling	Arbetsgivarens ansvar. Dokumenterad utbildning samt utfärdat tillstånd	Sambesiktas med fordonet 12 mån	Sambesiktas med fordon. Tillstånd från arbetsgivaren att använda lyftanordning. Kontroll och uh efter lev instruktioner.
Tung lastbil	Körkort C1, C, C1E, CE YKB för gods-transporter med tung lastbil	Arbetsgivarens ansvar. Täktledning tillser att chaufförer får tillgång till täktregler och information om risker när de kör in i täkten.	36 mån, 24 mån 12 mån	Körkort anger hur tunga lastbilar och tillkopplade släpvagnar föraren har rätt att köra. Kontroll och uh efter lev instruktioner.
Borrvagn	Använda maskin (borrvagn) med särskild risk	Arbetsgivarens ansvar. Dokumenterad utbildning samt utfärdat tillstånd		Tillstånd från arbetsgivaren. Kontroll och uh efter leverantörens instruktioner

Tabell 1: Sammanställning av behörighets- och utbildningskrav samt besiktning av maskiner/ fordon som används

Arbetsgivarens tillstånd

Förare till fordon och anläggningsmaskiner måste ha rätt behörighet, vara allmänt lämplig samt ha förmåga att framföra fordon och/eller anläggningsmaskinen på ett lämpligt sätt. Det är i första hand arbetsgivaren som säkerställer detta.

Säkerställ att:

- Föraren har rätt behörighet, se tabell 1.
- Säkerställer förarens hälsa, syn och lämplighet att köra
- Kolla gärna referenser och att körkortet/ förarbeviset är giltigt
- Bedömer förarkompetensen och attityd till säker körning
- Informerar om trafikregler och risker i verksamheten samt säkerställer att föraren uppfattat och förstår vad som gäller i tåkten

SBMIs självstudiepaket för maskinförare

Rekryteringsbehovet av lastmaskinförare, krossmaskinister och reparatörer inom SBMIs medlemsföretag och inhyrd personal (underentreprenörer) är stort. Med hjälp av SBMIs självstudiepaket kan en god introduktion erbjudas där praktik i tåkten varvas med en film/folder per dag.

E-learningutbildningen "Säker hjullastarförare" är en interaktiv säkerhetsutbildning för hjullastarförare i bergmaterialindustrin. Utbildningen, som tar ca 30 min att genomföra, består av filmer och diskussionsfrågor som tar upp de vanligaste riskerna och ger information om vad man kan göra för att öka trafiksäkerheten.

Referenser

SBMIs Arbetsmiljööutskott

- Internt material som tillhandahållits av SBMIs medlemsföretag som varit eller är representerade i arbetsmiljööutskottet: Skanska, NCC, Nybro grus, Swerock, Krossekonomi och Jehander.
- Health and safety in quarries, 2013
Fulltext www.legislation.gov.uk.
- The Mineral Products Association (MPA), Drivers handbook, 2016
- Heidelberg Cement, Standard förarsäkerhet, 2017

Arbetsmiljöverket

Broschyrer från arbetsmiljöverket

- Bra arbetsmiljö på väg inkl. mall för att upprätta en företagsspecifik trafiksäkerhetspolicy (ADI 578)
- Yrkesförare (ADI 613)

Lagtext

- 1977:1160 (AML) Arbetsmiljölagen
- AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete
- AFS 2010:1 Berg och gruvarbete

Webbplats

- www.av.se

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Lagtext

- SFS 2003:778 Lag om skydd mot olyckor

Webbplats

- www.msb.se

Trafikverket

Lagtext

- TrF 1998:1276 Trafikförordningen
- 2002:574 Fordonslagen
- VMF 2007:90 Vägmärkesförordningen
- 1998:488 Körkortslagen

Webbplats

- www.trafikverket.se